לפני יאוש. דשינוי רשות בלא יאוש לא קני וכי אין גזילה קיימת שאכלוה אחרי מות אביהן פטורין דלית ליה דרב חסדא: **מאן דמתני לה.** להא דרמי בר חמא אברייתא כ"ש אמתניתין דליכא טעמא אחריינא למפטריה אלא האי כל כמה דלא מחסרת לה למתניתין משמע דגזילה קיימת: **מאן דמתני לה אמתניתין אבל אברייתא רמי בר חמא.** משום טעמא דקרא מתני לה כרבא. ל"א מיפכא גרסינן מאן דמתני לה אמתני' כ"ש אברייתא דמתניתין איכא לאוקמא בשאכלום אבל ברייתא קתני שיודעין שהן של רבית אלמא דקיימי בעין וקתני פטורים דרשות יורש כרשות לוקח ומאן דמתני לה אברייתא אבל אמתניתין רמי בר חמא בשאכלום מתני לה כרבא (ג) ורא"ש שמעתיו ועיקר: **גדולים חייבים.** ורמי בר חמא מוקי לה לפני יאוש: **קטנים פטורים.** דלאו בני דינא נינהו ואע"פ דגזילה קיימת מיהו מחסרא גוביינא וסומכוס הוא דפטר קטנים לקמן: **ואין אנו יודעין חשבונות.** ושמא אבינו חישב לך דמים: **משום דאין יודעים פטורים.** בתמיה. הואיל ויודעים שבגזילה באה לידו דברי ושמא הוא ובדי עדיף: **לא יהא אלא דאזיק אזוקי.** נכנס לחנר דנגזל והזיקו מי מחייבי קטנים לשלם והא אנן תנן לעיל (דף פז.) הסם שחבלו באחרים פטורים והכא כיון דאכלום מאן כפי להו לשלומי: **הניח לפניהם.** ועדיין לא אכלום אפילו קטנים חייבים כיון דגזילה קיימת ברשותא דמרה הוא ורבנן הוא דפליגי עליה דסומכוס ולא תקשי אברייתא דלעיל דאמר גדולים חייבין קטנים פטורים: **אין חייבין באונסיה.** דלא קבילו עלייהו נטירותא: **בזול.** כל זוזא תשבינא באתרבא דנקי וכן כל היכא דתני בזול בפרק מי שמת (ב"ב דף קמו:) והיינו שני שליחי דמיס וכולהו דמיס לא נשלמו דאי הוו ידעי דבעו שלומי לא הוו אכלי בשרא והעור יחזירו כמות שהוא: **איכא דמתני** (ד) **להא.** הניח להן אביהן אחריות נכסים חייבין: **אריש.** דקאמר מתה אין חייבין באונסיה ואם הניח להן אביהן קרקעות חייבין לשלם דאשתעבוד נכסים מחייב דאכוהון דקסבר רבא חיוב אונסים משעת שאלה מוטל על השואל ופליגא דרב פפא דאמר לקמן לא רמי חיוב אונסים אשואל עד שעה שתיאנס: **ואיכא דמתני לה אסיפא.** טבחוה ואכלוה משלמים דמי בשר בזול ואם הניח להן אביהן קרקע משלמין פרעון שלם דהוו אינהו במקום אבוהון והואיל והן אכלוה משלמין: **אכל אריש.** דמתה כדרכה לא דלא אמרינן אשתעבוד נכסים דלא רמי חיוב אונסין על השואל עד שעת אונסין והכא כי אתניסא ליתיה לשואל והני לא קבול עלייהו מידי: **והיינו דרב פפא דאמר היכא פרה גנובה ו.** כלומר גנב פרה מערב שבת וטבח בשבת חייב אף בתשלומין ארבעה וחמשה שהרי נתחייב בקרן קודם שיבא לידי איסור סקילה ואף על גב דקנסא לא אתי עליה עד שבת לא פטרינא ליה מקנסא משום חיוב מיתה דאמר באלו נערות (כתובות דף לד:) קנס חידוש הוא שחידשה תורה הלכך אע"ג דמקטיל משלם: **היכא פרה שאולה ו וטבחה בשבת פטור.** מן הכל דלא אמרינן משעת שאלה מחייב ליה אקרנא וקמה ברשותיה אפילו למלאך המות אלא בשעת טביחה הוא דגזליה ואיסור שבת וגניבה באין כאחד ונפטר מן הקרן משום דקס ליה בדרבה מייניה וקנסא ליכא דהא אין כפל ולא ארבעה וחמשה אלא בגנב עצמו שגנב מבית בעליס או בשומר חנם הבא לפטור עצמו בטענת גנבה[ה] אבל שואל ונושא שכר ושוכר שאין יכולין להפטר בטענת גנב אין בהן כפל כדאמר בכמה דוכתי לא אם אמרת בשומר חנם שכן משלם תשלומי כפל תאמר בש"ש כו': **שאם אין גניבה אין טביחה ואין מכירה** לא גרס ליה. ואנן שמעינן כאן ובכתובות [לד:] וכן פירש לנו רבינו שאם אין גניבה אחר שפטור מן הקרן משום דקס ליה בדרבה מייניה אין טביחה קנס נמי לא משלם ואף על גב דחידוש הוא ואין מיתה פוטרתו הכא דליכא קרן פטור דתשלומי ארבעה וחמשה אמר רחמנא[ו] ולא תשלומי ג' וד' וכי מדלית מהכא קרנא הוו להו ג' לגאן וד' לבקר. ולא היה לי לב להבין את מושל שטעם זה אין צריך לכאן שהרי אין קנס בשואל הטובח ואפילו אמרינן כרב פפא דעד השתא קס ברשותא דמרה אפילו הכי גזלן נעשה עליה ולא גנב שאין דין גנב אלא בטוען טענת גנב והוה שומר חנם. וכי גרס ליה בכתובות [שם] גרסינן ליה ובמלתא[ז] דרבא דאמר התם גנב וטבח בשבת פטור שאם אין גניבה כו' דהתם בגנב עצמו קאי וליכא למיפטריה מקנסא אלא משום האי טעמא אבל בדרב פפא ליכא למגרסא לא התם ולא הכא ואידי דמילתא דרב פפא איתמר התם גבי מלתא דרבא איגרסא נמי אגב שטפא בדרב פפא ותשובות רב האי גאון מסייעא לי: **נעין שגזל.** כלומר אם גזילה קיימת יחזיר אבל אין גזילה קיימת פטור ובדידיה ליכא לאוקמה אלא בבניו: **בר חמוה דרבי ירמיה.** קטן הוה: **טרק גלי.** דלת פתוחה בבית אביו סגר ולא הניח ליכנס לפי שהיה רואה רבי ירמיה להחזיק בה: **דאחזקי בה בחיי דאבוה.** והיה טוען שאביו מכרה לו או נתנה לו: שלא

לפני יאוש רב אדא בר אהבה מתני להא דרמי בר חמא אהא [ח]הניח להן אביהן מעות של רבית אע"פ שיודעין שהן של רבית אין חייבין להחזיר אמר רמי בר חמא זאת אומרת רשות יורש כרשות לוקח דמי רבא אמר לעולם אימא לך רשות יורש לאו כרשות לוקח דמי ושאני הכא דאמר קרא [1]אל תקח מאתו נשך ותרבית אהדר ליה כי היכי דנחי בהדך לדידיה קא מזהר ליה רחמנא לבריה לא מזהר ליה רחמנא [ט] מאן דמתני לה אברייתא כ"ש אמתניתין מאן דמתני לה אמתניתין אבל אברייתא רמי בר חמא כרבא מתני לה ת"ר הגוזל ומאכיל את בניו פטורין משלשלם הניח לפניהם גדולים חייבין לשלם קטנים פטורין מלשלם ואם אמרו גדולים אין אנו יודעין חשבונות שחשב אבינו עמך פטורין משום דאמרי אין אנו יודעין פטורים אמר רבא הכי קאמר [ב]גדולים שאמרו יודעים אנו חשבונות שחשב אבינו עמך ולא פש לך גביה ולא מידי פטורין תניא אידך הגוזל ומאכיל [ג] בניו פטורין מלשלם הניח לפניהם ואכלום [ג]בין גדולים בין קטנים חייבין קטנים מי מיחייבי לא יהא אלא דאזיק אזוקי א"ר פפא [ד]הכי קאמר הניח לפניהם ועדיין לא אכלום בין גדולים בין קטנים חייבין [ג]אמר רבא [ה]הניח להם אביהם [ו] פרה שאולה משתמשין בה כל ימי שאלתה [ז]מתה אין חייבין באונסיה [ח]כסבורים של אביהם היא וטבחוה ואכלוה משלמין [ט]דמי בשר בזול הניח להם אביהם אחריות נכסים חייבין לשלם איכא דמתני לה ארישא ואיכא דמתני לה [י]אסיפא מאן דמתני לה ארישא כל שכן אסיפא ופליגא דרב פפא מאן דמתני לה אסיפא אבל ארישא לא והיינו דרב פפא דא"ר פפא [ז]היתה פרה גנובה לו וטבחה בשבת חייב שכבר חייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת [ח]היתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור שאיסור שבת ואיסור גניבה באין כאחד ת"ר [2]והשיב את הגזילה אשר גזל [י]מה ת"ל אשר גזל יחזיר כעין שגזל מכאן אמרו הגוזל ומאכיל את בניו פטורין מלשלם הניח לפניהם בין גדולים בין קטנים חייבין משום סומכוס אמרו גדולים חייבין קטנים פטורין בר חמוה דרבי ירמיה טרק גלי באפיה דרבי ירמיה אתא לקמיה דרבי אבין אמר [יא]שלו הוא תובע א"ל והא מייתינא סהדי דאחזקי ביה בחיי דאבוה [יא]א"ל וכי מקבלין עדים **אע"פ** שהן יודעין שהם של רבית בו'. ות"ת והיכי מדקדק מינה דכרשות לוקח דמי דאפילו לאו כרשות לוקח דמי הורשין וי"ל דאע"ג דמדעת נתנם לו אינייהו גביה בתורת גזילה דהוי כנתינה בטעות דלא נתן לשם מתנה אלא בתורת רבית ומיקרי גזילה בעייניה כיון שהמעות בעין והיו חייבין להחזיר אי לאו דכרשות לוקח דמי והוי שוי רשות:

ולא פש לך גביה **ולא מידי פטורין.** מגו שהיו יכולין לומר המחזרנו לך א"נ כגון שאין עדי גזילה אלא הודאת הבנים בלבד: **קטנים והא אמר קטנים פטורי'.** ל"ג דהא לאו קושיא היא דההיא דלעיל כסומכוס והך כרבנן כדפירש בקונטרס אלא ה"ג בכל הספרים ואכילת קטן מידי משמשת אית ביה לא יהא אלא מזיק ותנן חש"ו פגיעתן רעה כו' וה"נ ה"מ למפרך מאכילת גדולים אמאי חייבין כי אכלו לרב חסדא לאחר יאוש ולרמי בר חמא לפני יאוש אע"ג דכי גזילה קיימת חייבין כי אכלו פטורים כדפ"ל אלא פריך טפי לההיא אקטנים וליכא לאוקמי כגון שהניח להן אביהן אחריות נכסים ולהכי א"ש הא דגדולים חייבין לשלם אבל קטנים קשה דמ"מ יש לפטור מטעם דאין מקבלין עדות אלא בפני בעל דין דהא לא פטורים מהאי טעמא אלא לסומכוס ולא לרבנן:

אבל

עין משפט
נר מצוה

ז א מיי' פ"ד מהלכות מלוה ולוה הלכה ד סמג עשין לג טור"ש ר"ל סימן קפא סעיף ו:
ח ב ג ד טוש"ע מ"מ סימן שפא סעיף ז:
ט ה ו מיי' פ"ח מהל' שאלה ופקדון הלכה ה סמג עשין לב טוש"ע מ"מ סימן שמא סעיף א וסעיף ג [רב אלפס כתן ובכ"מ פ"ח דף קכא]:
י ז ח מיי' שם ועיין בכ"מ טוש"ע שם סעיף ד:
יא ט מיי' פ"ג מהל' גניבה הל' א טוש"ע מ"מ סימן שנא:
יב י מיי' שם הלכה ד:
יג כ ל מיי' פ"ב מהל' מלוה ולוה הלכה ז סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סימן קי סעיף ו:

מוסף רש"י

הניח להן אביהן מעות של רבית כו' אין חייבין להחזיר. דכתיב והשיב את הגזילה אשר גזל, והני לא גזול מידי, דקנינהו בשינוי רשות וקנסבר רשות יורש כרשות לוקח דמי (לעיל צד:). **משתמשין בה כל ימי שאלתה.** כל ימי משך הזמן ששאלה אביהן מן הבעלים (כתובות לד:). **מתה אין חייבין באונסיה.** דאיכא לאו שולאין מינה עלה (שם). **דמי בשר בזול.** כל זוזא תשבינא באתרבא דנקי, הכי אמרינן בפרק מי שמת (ב"ב קמו:) והעור יחזירו לבעלים (כתובות לד:). **אחריות נכסים.** קרקעות (שם). **איכא דמתני לה אריש.** להאי הניח להן אביהן אחריות נכסים חייבין לשלם ואמרינן דחייבין באונסין דאשתעבוד נכסים דאבוהון מחייב משעת שאלה (שם). **ואיכא דמתני לה אסיפא.** היכא דטבחוה אם הניח להן אביהן אחריות נכסים משלמין דשלומי מעלייה ולא בזול, דאיכא להו למידק (שם). **כל שכן אסיפא.** כשטבחוה ואכלוה (שם). **ופליגא דרב פפא.** דאמר (לקמן) היכא שעמא דמטו לה אונסין הוא דאתי חיובא עליה ולא משעת שאלה (שם). **אבל אריש לא.** אם מתה לא מיחייבי לשלומי ולא אמרינן אישתעבוד נכסי דאבוהון משעת שאלה (שם). **והיינו דרב פפא.** דאמר לא אמרינן משעת שאלה דמו עליה תשלומין אלא משעת אונסין ואילך וההיא שעמא דיתיה לשואל דליחייב (שם). **היתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור.** דההיא שעמא דקא טבח לה גזיל לה ממרה ומיתה וממון באין כאחד. ולא גרסינן שאם אין גניבה אין טביחה ואין מכירה, דגבי שואל לא שייך לא כפל ולא ארבעה וחמשה, שהרי חייב בקרן לעולם אפילו טוען טענת גנב ואין קנס אלא או בגנב או בשומר חנם הפוטר עצמו בטוען טענת גנב שאמר נגנבה (שם).

מסורת הש"ס

א) ב"מ סב. לעיל לד: [תוספתא דב"מ ספ"ח], ב) כתובות לד:, ג) [לעיל כ. ב"מ מב: ב"ב קמו:], ד) כתובות לד:, ה) [לעיל סו. וש"נ], ו) בס"א נוסף: ומגלא סהוא עלמו גנבה, ז) [שמות כב], ח) [ל"ל דרבה וכן בסמוך],

תורה אור השלם

1. אַל תִּקַּח מֵאִתּוֹ נֶשֶׁךְ וְתַרְבִּית וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ וְחַי אָחִיךָ עִמָּךְ:
ויקרא כה לו
2. וְהָיָה כִּי יֶחֱטָא וְאָשַׁם וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל אוֹ אֶת הָעֹשֶׁק אֲשֶׁר עָשָׁק אוֹ אֶת הַפִּקָּדוֹן אֲשֶׁר הֻפְקַד אִתּוֹ אוֹ אֶת הָאֲבֵדָה אֲשֶׁר מָצָא:
ויקרא ה כג

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא מזכר ליה רחמנא (מגן דמתני וכו' מתני לה) תפ"מ וג"כ ס"א מאן דמתני אמתניתין כ"ש אברייתא ומאן דמתני לה אברייתא אבל אמתניתין רמי בר חמא כרבא מתני לה: (ב) שם ומאכיל את בניו: (ג) רש"י ד"ה מאן דמתני וכו' כרבא (ורא"ש שמעתי ועיקר) תפ"מ וג"כ ס"א ראשון שמעתי ואחרון עיקר: (ד) ד"ה היכא דמתני לה להא דהניח:

גליון הש"ם

גמ' פרה שאולה משתמשים בה כל ימי שאלתה. עיין שיטה מקובצת בב"מ דף קט ע"א ד"ה אריש עד האידנא בסס הרשב"א והר"ן:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה אע"פ וכו' ולכך אין חייבין להחזיר המלוה על פה. עיין שער המלך פי"ט מהלכות מלוה ולוה הלכה ה' ד"ה ורא"מי: